

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет
(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

« 12 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Природно-географічне районування Європи
(назва навчальної дисципліни)

вибіркова
(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма Геосистеми та георизики
(назва програми)

Спеціальність 103 - Науки про Землю
(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 - Природничі науки
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший, бакалаврський
(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Географічний факультет
(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Природно-географічне районування Європи складена відповідно до освітньо-професійної програми Геосистеми та георизики, спеціальності 103 «Науки про Землю», галузі знань 10 «Природничі науки», затверджено Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол №6 від 31 травня 2021 року).

Розробники: Присакар В.Б., доцент, к. геогр.н..

Погоджено з Гарантом ОПП «Геосистеми та георизики»

Гарант ОПП «Геосистеми та георизики»

 Сергій КИРИЛЮК

і затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від “12” серпня 2024 року

Завідувач кафедри

проф. Богдан РІДУШ

Схвалено методичною радою інституту / факультету

Протокол №1 від “12” серпня 2024 року

Голова методичної ради географічного факультету

Наталя АНДРУСЯК

© Присакар, 2024 рік

1. Мета навчальної дисципліни.

Природно-географічне районування Європи - вибірковий предмет для здобуття компетенцій, пов'язаних з цілісним просторовим сприйняттям, аналізом та оцінкою взаємодій ландшафтних компонентів і комплексів субконтинента Європи, їх освоєння людиною, антропогенні зміни та георизики. Студент отримає базові знання про генезис, будову, властивості, а також про географічне поширення ландшафтів Європи, роль в природі та суспільстві, шляхи і методи їх вивчення, охорони, раціонального використання й збереження.

Мета – сформувати у студентів світоглядні, загальнонаукові та конкретні науково-рефлексивні знання про ландшафти Європи, а також розвинути науково-методичні і прикладні навички їх вивчення для раціонального використання. **Завдання** – закласти у студентів уявлення про нерозривну єдність всіх природних компонентів ландшафтної сфери Землі, знання про природні та антропогенні комплекси, наукові основи оптимізації взаємовідносин людини і природи, принципи і методи створення культурних ландшафтів.

Завдання:

Природно-географічне районування Європи - вагома складова регіональної фізичної географії, що вивчає особливості прояву загальних фізико-географічних закономірностей географічної оболонки нашої планети. Розглядає вплив глобальних природних процесів на формування сучасних природних комплексів регіонів й акваторій Землі, дає оцінку сучасного стану природних систем в залежності від специфіки й динаміки природних умов, формує загальне уявлення про природні умови і ресурси фізико-географічних країн світу.

Освоєння загальних положень дисципліни в структурі професійної підготовки займає вкрай важливе значення з огляду комплексності засвоєння як нових, так і набутих раніше знань.

- навчити студентів аналізувати та характеризувати фізико-географічні особливості фізико-географічних країн;
- вільно володіти фізико-географічною номенклатурою та вміти знаходити і показувати їх на загально-географічних картах;
- оцінювати сучасний стан природних систем в залежності від природних умов.

2. Результати навчання

Загальні компетентності відповідно до ОП «ГЕОСИСТЕМИ ТА ГЕОРИЗИКИ»:

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК10. Навички забезпечення безпеки життєдіяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності відповідно до ОП «ГЕОСИСТЕМИ ТА ГЕОРИЗИКИ»:

ЗК16. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні геосфер;

ЗК19. Здатність проводити моніторинг природних процесів;

ЗК22. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні їм процеси.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- історію ландшафтознавчого районування, основи теорії та методології науки;
- закономірності походження, просторової структури, функціонування і розвитку ландшафтів Європи;
- класифікацію і фізико-географічне районування ландшафтів Європи;
- наукові та прикладні напрями;

вміти:

-рефлексувати світоглядними, загальнонауковими і конкретно-науковими знаннями про ландшафтне різноманіття Європи, а також володіти навичками їх аналізу та синтезу з метою раціонального використання ландшафтів;

складати комплексний профіль території.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОП «ГЕОСИСТЕМИ ТА ГЕОРИЗИКИ»:

ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю *на основі результатів вивчення дисципліни 1), 3),4), 5), 6*

ПР06. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер *на основі результатів вивчення дисципліни 1), 2),3), 4)*

ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер *на основі результатів вивчення дисципліни 1), 2), 3), 4)*

ПР08. Обґрунтовувати вибір та використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природних та антропогенних систем і об'єктів *на основі результатів вивчення дисципліни 5), 6)*

ПР09. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу *на основі результатів вивчення дисципліни 3), 5), 6)*

ПР10. Аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах *на основі результатів вивчення дисципліни 1), 2), 4)*

ПР11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень *на основі результатів вивчення дисципліни 5), 6)*

ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації *на основі результатів вивчення дисципліни 1), 2),3), 4), 5), 6)*

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <u>Природно-географічне районування Європи</u>												
Форма навчання	Рік	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	4	120	3	30	30			60		залік

3.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма		заочна форма		
	усього	у тому числі	усього	у тому числі	

		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1.1. Теорія і методологія районування											
Тема 1. Природничо-географічне районування як науковий напрям географії.	8	2	2			4						
Тема 2. Основні риси розвитку геосфер. Планетарна диференціа ландшафтів.	8	2	2			4						
Тема 3. Освоєння людиною земної поверхні і зміни природних ландшафтів.	8	2	2			4						
Тема 4. Антропогенна модифікація природних ландшафтів.	8	2	2			4						
Тема 5. Районування і класифікація ландшафтів.	8	2	2			4						
Разом за ЗМ1	40	10	10			20						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Загальний огляд природи Європи											
Тема 6. Історія формування території, геологічна будова і рельєф.	8	2	2			4						
Тема 7. Клімат і внутрішні води.	8	2	2			4						
Тема 8. Рослинність, ґрунти, тваринний світ.	8	2	2			4						
Тема 9. Географічні пояси і зони.	8	2	2			4						

Тема 10. Використання земельних ресурсів.	8	2	2			4						
Разом за ЗМ2	40	10	10			20						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3. Основні регіони та типи ландшафтів Європи											
Тема 11. Європейський сектор Арктики і Субарктики. Архіпелаг Шпіцберген. Ісландія	8	2	2			4						
Тема 12. Північна Європа. Феноскандія. Британські острови	8	2	2			4						
Тема 13. Середня Європа. Середньоевропейська рівнина. Герцинська Європа. Альпійська Європа	8	2	2			4						
Тема 14. Європейське Середземномор'я. Піренейський півострів. Апенінський регіон. Балканський півострів.	8	2	2			4						
Тема 15. Природоохоронні території Європи.	8	2	2			4						
Разом за ЗМ3												
УСЬОГО	120	30	30			60						

3.3. Тематика (ключові питання) семінарських занять

Не передбачено

3.4. Тематика (ключові завдання) практичних занять

Не передбачено

3.5. Тематика (ключові завдання) практичних занять

№	Назва теми	Кількість балів	Кількість годин

1.	Природничо-географічне районування як науковий напрям географії	2	2
2.	Основні риси розвитку геосфер і планетарна диференціація її ландшафтів.	2	2
3.	Освоєння людиною земної поверхні і зміни природних ландшафтів.	2	2
4.	Антропогенна модифікація природних ландшафтів.	2	2
5.	Районування і класифікація ландшафтів.	2	2
6.	Історія формування території, геологічна будова і рельєф.	2	2
7.	Клімат і внутрішні води.	2	2
8.	Рослинність, ґрунти, тваринний світ.	2	2
9.	Географічні пояси і зони.	2	2
10.	Використання земельних ресурсів.	2	2
11.	Європейський сектор Арктики і Субарктики. Архіпелаг Шпіцберген. Ісландія	2	2
12.	Північна Європа. Феноскандія. Британські острови.	2	2
13.	Середня Європа. Середньоевропейська рівнина. Герцинська Європа. Альпійська Європа.	2	2
14.	Європейське Середземномор'я. Піренейський півострів. Апенінський регіон. Балканський півострів.	2	2
15.	Природоохоронні території Європи	2	2

3.6. Тематика індивідуальних завдань

Не передбачено

3.7. Самостійна робота студента

№	Назва теми	Форми контролю	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Теорія і методологія районування			
1	Охарактеризувати природничо-географічне районування як науковий напрям географії	Усне опитування Обговорення у групі, Контрольна робота	1
2	Виділити основні риси розвитку геосфер і планетарну диференціацію її ландшафтів.	Усне опитування Контрольна робота,	1
3	Розкрити освоєння людиною земної поверхні і зміни природних ландшафтів.	Обговорення у групі Контрольна робота	1
4	Охарактеризувати антропогенну модифікацію природних ландшафтів.	Обговорення у групі Практична робота	1
5	Провести районування і класифікація ландшафтів Європи.	Обговорення у групі. Контрольна робота.	
Змістовий модуль 2. Загальний огляд природи Європи			
6	Розглянути історію формування території, геологічну	Усне опитування,	1

	будову і рельєф.	Обговорення в групі, Контрольна робота	
7	Розкрити клімат і внутрішні води.	Усне опитування, Обговорення в групі, Контрольна робота	1
8	Охарактеризувати рослинність, ґрунти, тваринний світ.	Усне опитування, Обговорення в групі, Контрольна робота	1
9	Виділити географічні пояси і зони Європи.	Усне опитування, Обговорення в групі, Контрольна робота	1
10	Розглянути природоохоронні території.	Усне опитування Групові презентації	1
Змістовий модуль 3. Основні регіони та типи ландшафтів Європи			
11	Охарактеризувати природні об'єкти Північної Європи та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам	Обговорення у групі Контрольна робота	1
12	Проаналізувати природні об'єкти Південної Європи та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам	Обговорення у групі Контрольна робота	1
13	Охарактеризувати природні об'єкти Західної Європи та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві	Обговорення у групі. Контрольна робота.	1
14	Виокремити природні об'єкти Східної Європи. Розкрити суть їх комплексного поєднання	Обговорення у групі Контрольна робота	1
15	Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Європи. Проаналізувати ступінь перетвореності природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах	Обговорення у групі Контрольна робота	1

4. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

У процесі вивчення дисципліни «Природно-географічне районування Європи» основними методами навчання виступають лекція та практична робота. Важливе місце також відводиться самостійній роботі студентів.

На лекційних заняттях студентам розкривається науково-теоретичний зміст і практичне значення тем, які розглядаються. Лекційний матеріал завжди подається з поясненнями, у формі бесіди зі студентами. З наочних елементів навчання широко застосовуються ілюстрації, відеопрезентації.

Практичні заняття мають на меті поглибити і закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях і у процесі самостійної роботи, а також сформуванню практичних умінь їх використання при виникненні потреби.

Самоосвіта припускає поглиблене вивчення відповідних тем, самостійне оволодіння необхідною інформацією, розвиток творчих здібностей студентів, формування у них вмій самостійного аналізу курсу, що вивчається, а також практичного застосування набутих знань.

5. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

5.1. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо термінів виконання робіт та перескладання	Роботи, які здані пізніше встановлених поточних термінів виконання робіт без поважних причин, не оцінюються. Перескладання рубіжних контролів (модулів) відбувається за дозволом лектора за наявності документів, що підтверджують поважні причини
Політика академічної доброчесності	Списування під час контрольних і самостійних робіт, іспиту заборонені (і т.ч. із використанням мобільних девайсів). У випадку виявлення таких порушень роботи не оцінюватимуться
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватись індивідуально у формі онлайн

5.2. КРИТЕРІЇ

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок
		Оцінка	Пояснення	
90-100	Зараховано	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
80-89	Зараховано	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та

				аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
70–79	Зараховано	C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
60–69	Зараховано	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань
50–59		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань

35–49	Незараховано	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0-34	Незараховано	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

5.3.Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	відмінно
Зараховано	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Зараховано	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Не зараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

5.4. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 3					
Тема1	Тема. 2.	Тема 3.	Тема 4	Тема.1	Тема 2.	Тема 3	Тема.4.		
7	7	7	7	8	8	8	8	40	100

5.5. Засоби оцінювання

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Облік успішності за формами поточного контролю знань за двома модулями в межах академічних груп проводиться за такими видами роботи студента:

- підготовка рефератів та ІНДЗ,
- комп'ютерне тестування,
- письмове визначення основних понять,
- контрольні роботи, самостійні роботи,
- розв'язання задач.

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

5.6. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Підсумковий контроль:

- залік

5.7. Визнання результатів здобутих шляхом неформальної освіти:

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №4 від 28 березня 2022 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

6. Рекомендована література

6.1. Основна

1. Кирилюк, С.М. (2023). Земля і землетруси : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 408.
2. Кирилюк, С.М., Холявчук, Д.І. (2022). Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія). Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
3. Кирилюк, О.В., Кирилюк, С.М. (2013). *Гідролого-руслознавчий словник-довідник*. Чернівці: Чернівецький національний університет, Рута.
4. Ковалишин, Д.І. (1999). *Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей вузів)*. Тернопіль, Підручники і посібники.
5. Марисова, І.В. (2005). *Біогеографія*. Регіональний аспект. Суми, ВТД «Університетська книга».
6. Панасенко, Б.Д. (1999). *Фізична географія материків*. Вінниця, ЕкоБізнесЦентр.
7. Половина, П.І. (1998). *Фізична географія Європи*. Київ, АртЕк.

6.2. Додаткова

8. Arbogast, A.F. (2017). *Discovering physical geography*. John Wiley & Sons.
9. Briggs, D.J., & Smithson, P. (1986). *Fundamentals of physical geography*. Rowman & Littlefield.
10. De Blij, H.J., Muller, P.O., & Williams, R.S. (2004). *Physical geography: the global environment (Vol. 2)*. Oxford University Press.
11. Ellis, E.C. (2017). *Physical geography in the Anthropocene*.
12. Fullen, M.A. (2003). Soil erosion and conservation in northern Europe. *Progress in physical geography*, 27(3), 331-358.
13. Gabler, R., Petersen, J., & Trapasso, L. (2006). *Essentials of physical geography*. Cengage Learning.
14. Gao, J., & Xia, Z.G. (1996). Fractals in physical geography. *Progress in Physical Geography*, 20(2), 178-191.
15. Gerard, F., Petit, S., Smith, G., Thomson, A., Brown, N., Manchester, S., ... & Boltziar, M. (2010). Land cover change in Europe between 1950 and 2000 determined employing aerial photography. *Progress in Physical Geography*, 34(2), 183-205.
16. Gómez-Villar, A., Santos-González, J., González-Gutiérrez, R.B., & Redondo-Vega, J.M. (2015). Glacial cirques in the southern side of the Cantabrian Mountains of southwestern Europe. *Geografiska Annaler: Series A, Physical Geography*, 97(4), 633-651.
17. Gregory, K.J. (2000). *The changing nature of physical geography (p. 368)*. London: Arnold.
18. Gregory, K.J. (2019). *Man and environmental processes: a physical geography perspective*. Routledge.
19. Guyot, A. (1873). *Physical geography*. New York: Scribner, Armstrong and Company.
20. Herschel, J.F.W. (1867). *Physical geography of the globe*. A. and C. Black.
21. Hess, D., & Tasa, D. (2011). *McKnight's physical geography: a landscape appreciation*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
22. Holden, J. (Ed.). (2008). *An introduction to physical geography and the environment*. Pearson Education.
23. Inkpen, R., & Wilson, G. (2013). *Science, philosophy and physical geography*. Routledge.
24. Johnston, R.J. (1986). *On human geography*. Basil Blackwell.
25. Lave, R., Wilson, M.W., Barron, E.S., Biermann, C., Carey, M.A., Duvall, C.S., ... & Pain, R. (2014). Intervention: Critical physical geography. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 58(1), 1-10.
26. Marsh, W.M., & Dozier, J. (1986). *Landscape: an introduction to physical geography*.
27. Maury, M.F. (1869). *The physical geography of the sea, and its meteorology*. Sampson Low, Son & Marston.
28. Nelson, B.D., Aron, R.H., & Francek, M.A. (1992). Clarification of selected misconceptions in physical geography. *Journal of Geography*, 91(2), 76-80.
29. Petersen, J., Sack, D., & Gabler, R.E. (2010). *Fundamentals of physical geography*. Cengage Learning.
30. Roy, A., & Trudgill, S. (Eds.). (2014). *Contemporary meanings in physical geography: from what to why?*. Routledge.
31. Sager, R.J., Helgren, D.M., & Israel, S. (1989). *World geography today*. Holt, Rinehart and Winston.
32. Seppala, M. (2005). *The physical geography of Fennoscandia (pp. 119-121)*. Oxford University Press.
33. Shahgedanova, M. (Ed.). (2003). *The physical geography of northern Eurasia (Vol. 3)*. Oxford University Press on Demand.

34. Smith, M.W., Carrivick, J.L., & Quincey, D.J. (2016). Structure from motion photogrammetry in physical geography. *Progress in Physical Geography*, 40(2), 247-275.
35. Strahler, A.H., & Strahler, A.N. (2002). *Physical geography: science and systems of the human environment*. New York: Wiley.
36. Strahler, A.H., & Strahler, A.N. (2003). *Introducing physical geography*.
37. Thomas, D.S., & Goudie, A.S. (Eds.). (2009). *The dictionary of physical geography*. John Wiley & Sons.
38. Veblen, T.T., Young, K.R., & Orme, A.R. (Eds.). (2015). *The physical geography of South America*. Oxford University Press.
39. Wellington, J.H. (1955). *Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography. Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography*.
40. Willmott, C.J. (1984). *On the evaluation of model performance in physical geography. In Spatial statistics and models (pp. 443-460)*. Springer, Dordrecht.